

AİLENİN ÖNEMİ VE İŞLEVLERİ (1 Ders)

AİLE İÇİ İLETİŞİM (2 Ders)

ÇOCUKLARDA PSİKO-SOSYAL GELİŞİM DÖNEMLERİ (1 Ders)

AİLEDE ÇOCUK EĞİTİMİ (2 Ders)

ÇOCUKLARLA SAĞLIKLI İLETİŞİM KURMA YOLLARI (1 Ders)

AİLEDE GENEL SORUN ALANLARI (1 Ders)

AİLEDEKİ YAŞLI BİREYLER (1 Ders)

AİLEDE BESLENME, SAĞLIK, ZAMAN VE TÜKETİM KÜLTÜRÜ (1 Ders)

AİLE OKULU PROGRAMI

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN^[1]

GİRİŞ VE AMAÇ

Gerek dünyada gerekse ülkemizde son dönemlerde yaşanmakta olan hızlı değişim süreci teknolojik ve ekonomik şartlarla sınırlı olmayıp sosyal ve kültürel alanları da etkilemektedir. Bu değişimden etkilenen kurumların başında aile kurumu gelmektedir.

Toplumun çekirdeğini oluşturan aile, Birleşmiş Milletlerin tanımına göre “kan, yasa ve evlilik yoluyla birbirlerine belirli derecelerde akrabalıkları bulunan hane halkı üyelerinden oluşmaktadır”. Yapısı ve işleyişleri bakımından bazı farklılıklar göstermekle birlikte bütün toplumlarda varolan aile kurumu, günümüz toplumlarında işlevlerinden bazılarını diğer kurumlara devretmesine karşılık, başka bir şekilde yerine getirilmesi mümkün olmayan temel işlevleri nedeniyle varlığını ve önemini sürdürmektedir. Bununla birlikte hızlı değişim sürecine bağlı olarak gelişen yeni toplumsal şartlar içinde aile kurumunu çeşitli yönlerden etkilemekte ve aileler çeşitli destek mekanizmalarına ihtiyaç duymaktadırlar.

Günümüz toplumlarının yaşamakta oldukları değişimin etkileri hem aile bireyleri arasında hem de kuşaklar arasında yaşama tarzına ve alışkanlıklara dair farklılıkları arttırıcı yönde olmuştur. Hayata ilişkin bilginin kaynağı değişmiş ve kuşaklar arasında diğer dönemlerle kıyaslanamayacak kadar derin farklılıklar yaşanmaktadır.

Öte yandan, hızlı kentleşme süreci ailelerin sosyal, ekonomik kültürel yönden çeşitli sorunlar yaşamalarına neden olmuştur. Toplumda meydana gelen hızlı değişimle birlikte, ana-babalığa ilişkin bilgi ve becerileri edinme, günümüzde yaygın olan çekirdek ailede geçmişteki geniş aile ortamına göre daha önem kazanmıştır. Kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir işlevi olan aile, çocuğun ve gencin sosyalleşmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Bu nedenlerle aile bireylerinin aile olmanın bilinciyle ve karşılaştıkları sorunları en aza indirebilmeleri, gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları için bazı sosyal hizmet ve destek mekanizmalarına gereksinim duyulmakta; bu konuda kamu kurumlarına, yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına çeşitli görevler düşmektedir.

Günümüzde ailelere çeşitli kurumlar aracılığıyla birtakım hizmetler verilmektedir. Kırsal ve kentsel alandaki farklı boyutları ve oluşumları yönünden “geleneksel aile”, “geçiş ailesi” ve “çekirdek aile” gibi çeşitli adlarla nitelendirilen aile kurumu, günümüz şartlarında çeşitli sosyal yardım ve sosyal hizmet mekanizmalarına ihtiyaç duyabilmektedir. Bu yöndeki sosyal hizmetlerden birini aile eğitimi oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi günümüzde, örgün eğitim kurumlarının yanı sıra yaygın eğitim ve yetişkin eğitimi de özel bir önem taşımakta ve bu amaca dönük çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bunların içinde aile eğitimiyle ilgili bazı çalışmalara rastlanmakla birlikte bu çalışmaların az sayıdaki bazı uygulamalarla sınırlı kaldığı görülmektedir. Oysa aile kurumu, toplum için hayati önemde olan görevleri yerine getirmekte, bireyleri topluma hazırlamaktadır. Dolayısıyla toplum için en temel görevleri üslenen aile kurumunun başta çocuk eğitimi olmak üzere yeni toplumsal şartlar içerisinde ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri edinmeleri için eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çerçevede kamu kurumları, yerel yönetimlerin faaliyetlerinin yanı sıra gönüllü kuruluşların çalışmalarına da ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca başarılı olduğu görülen eğitim programlarına sponsorluk aracılığıyla kaynak temin edilerek hizmetin yaygınlaştırılması mümkün olacaktır.

“Bilinçli Evlilik, Bilinçli Ebeveynlik” olarak özetlenen, hayatı en iyi şekilde yürütmek, en doğru kararları vermek, sonuçta mutlu ve başarılı olmak, “ben yerine biz” olabilmeyi başarmak yolunda çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlara iyi ve doğru çözümler üretebilmek için de donanıma sahip olmak gerekmektedir. “Aile Okulu, Aile Eğitimi, Ana-Baba Okulu” diye adlandırılan yaygın eğitim programları aile üyelerinin ihtiyaçlarını, taleplerini, sorunlarını karşılayabilecek bir formatla hazırlanmalıdır.

Fransa’da 1929, Amerika Birleşik Devletleri’nde 1880’li yıllarda başlatılan Ana-Baba Okulları öğüt vermek yerine ebeveynlerin kişisel çabalarını uyandıran, onlara rehberlik eden ve dayanışma duygusunu kazandıran birer kurum niteliğinde ortaya çıkmıştır. Ana-Baba okulu konusunda Fransa’yı diğer Avrupa ülkeleri izlemiştir.

Bireyin gelişiminde çok önemli rol oynayan aile, sosyalleşme sürecinde temel birimdir. Ailenin en önemli işlevlerinden birisi, anne ve babanın çocuklarına sağladıkları bakım, sevgi ve eğitimidir. Çocuk geliştikçe, ebeveynin fiziksel, bilişsel ve sosyal olarak daha yeterli hâle gelen çocuğuna karşı olan davranışı farklılaşır ve bu durum giderek aile içindeki ilişkileri de değiştirir. Burada aileye düşen görev, her yaş dönemindeki çocuğuna sevgi, ilgi göstermek, aynı zamanda kontrolü hiçbir zaman elinden bırakmamaktır.

Ebeveynler çocuklarının davranışsal, duygusal, kişilik ve bilişsel gelişiminde temel birim olarak büyük önem taşır. Ergenlik dönemindeki değişiklikler de aileyi ve aynı zamanda aile içi ilişkileri etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, bir yandan ailesi ile olan bağını, diğer yandan da bireyselliğini ve özerkliğini destekleyen anne-baba tutumunun, ergenin yeterliliğini ortaya çıkarmada etkili olmaktadır. Kendine güvenen, başkalarını seven, iyi ilişkiler kuran, yapıcı, araştırmacı ve üretken gençler yetiştirilmesine özen gösterilmelidir.

Aile içindeki iletişimde şiddet yerine barış, engelleme yerine gelişme, çatışma ve sürtüşmeler yerine mutluluk ve huzur, hoşgörüsüzlük yerine hoşgörü temel alınmalıdır. Eşler arasındaki uyumsuzluk boşanmayı beraberinde getirmekte ve bu durum çocuğun gelişimini etkilemektedir. Ülkemizdeki boşanma oranları dünya ülkeleri arasında en alt sıralarda yer almakla birlikte, toplumumuzdaki hızlı dönüşümün, tüm kurumları olduğu gibi aile kurumunu da etkileyeceği ve bu oranın gelecekte artış göstereceği açıktır. Oysa evliliğe yatırım yapmak gerekir ve başarılı evlilikler emek verilen evliliklerdir.

Aile eğitiminde temel amaç, aile bireylerine çağa uygun, kişisel ve duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkileyen bilgi, beceri ve davranış geliştirmelerini sağlamaktır. Aile Okulu programının amacı, toplumun ailenin önemine dikkatini çekmektir. Aile içi iletişimden çocuk eğitimine kadar uzanan geniş bütünlükte aile üyelerinin gerekli donanımının sağlanması ve aile kurumuna sorunların çözüldüğü temel bir merkez olarak bakılması gerektiği ortadadır. Bu amaçtan hareketle aile kurumunun üstlendiği işlevlerle özel ve yerinin doldurulamayacak bir kurum olduğu teması kitlelere duyurulmaya çalışılacaktır. Öncelikle böyle bir eğitime ihtiyaç duyanlara daha sonra bütün ailelere ulaşılması sağlanacaktır.

Ülkemizde, ortalama hane halkı büyüklüğü 5 olarak kabul edilmektedir. 2000 yılı genel nüfus sayımı kesin sonuçlarına göre yaklaşık 68 milyon (67.803.927) olan nüfusumuzda yine yaklaşık 14 milyon aile bulunmaktadır.

Aynı çatı altında ortak hayat sürdürmek aile olmak için yeterli değildir. Önemli olan yakın olmak, birbirlerini anlamak, duygu ve düşünceleri paylaşmaktır. Ailede çocukların bakımı ve beslenmesi kadar önemli olan, huzurlu bir ortamın sağlanmasıdır. Aile kurumunun devamının sağlanması bireylerinin sağlıklı gelişimine bağlıdır. Aile eğitimi kapsamında toplumla uyumlu, sorumluluk almaktan kaçınmayan, dinamik, bilinçli, başarılı ve mutlu bireyler yetiştirmek üzere, ailelerin hazırlanmasına katkı sağlamak temel hedeflerden birisini oluşturmaktadır.

Ailenin korunması Anayasamızın 41. maddesi ile teminat altına alınmıştır. İnsan Hakları ve Çocuk Hakları Sözleşmeleri, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı da dahil olmak üzere pek çok uluslararası sözleşmeyi ülkemiz imzalamış bulunmaktadır. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin ülkemizin 2. ve 3. Birleştirilmiş Dönemsel Ülke Raporunda "Komite, Türk Hükümetini kadın ve erkeğin aile ve çocuk büyütme sorumluluklarını paylaşacak tarzda eğitmeye davet eder." denilmektedir. Avrupa Sosyal Şartı'nın 16. Maddesinde de "Toplumun temel birimi olan aile ilişkilerine bakılmaksızın, analar ve çocuklar uygun sosyal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir." denilmektedir. Ülkemiz, gerek hükümet programlarında, gerekse kalkınma planlarında belirtildiği üzere okul öncesinden başlayarak emeklilik sonrasına kadar her düzeydeki eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla, tüm imkanların harekete geçirilmesini hedeflemiş bulunmaktadır.

HEDEFLER

1- Sağlıklı ve güçlü bir aileye sahip olmanın önemli bir ayrıcalık olduğu, ailenin yerinin doldurulamayacağı ve taşıdığı değerlerin başka hiçbir kurum tarafından ikame edilemeyeceği gibi gerekçelerle toplumun ailenin önemine dikkatini çekmek,

2- Aileleri çocukların gelişim dönemleri hakkında bilgilendirerek onlarla daha doğru iletişim kurmalarına yardımcı olmak,

3- Ailede bireyler arası ilişkilerin sağlamlaştırılması, sorunların çözümü ve muhtemel sorunların ortaya çıkmaması için rehberlik etmek,

4- Aileleri yeni toplumsal şartlar içinde çeşitli konularda bilgilendirmek ve hangi bilgi ve hizmetleri nerelerden edinebilecekleri konusunda rehberlik etmek,

5- Sağlıklı ailelerin oluşturulması için gençleri evlilik, konusunda bilinçlendirmek,

6- Ailelere empatik iletişim kazandırmaya yönelik eğitim programları yoluyla uyumlu beraberliklerin sağlanmasında yardımcı olmak,

7- Aile eğitimi programlarının yaygınlaştırılması ve sürekliliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaları takip etmek.

UYGULAMA PLANI

Aile okulu programının uygulama planı ile uygulama yöntemi aşağıda verilmiştir:

Programlar, ailelerin yoğun katılımının sağlanması amacıyla hafta içi ve hafta sonu seçenekleriyle 10 saatlik programı kapsamaktadır.

Programın uygulanmasında; Belediye Kültür Merkezi, Sivas Kültür Sanat Evi gibi mekanlardan yararlanılacaktır.

Programda işbirliği yapılabilecek kurum ve kuruluşlar; Milli Eğitim İl Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Cumhuriyet Üniversitesi, Belediye, yerel basın, sanayi, ticaret ve esnaf odaları, sendikalar, sivil toplum kuruluşları.

Programların duyurulmasında tanıtım broşürleri, yerel radyo ve televizyonların desteği sağlanabilecektir.

Ders konularına göre bilgisayar sunum programları ya da slayt, tepegöz, drama filmleri gibi araçlardan yararlanarak derslerin izlenmesi kolaylaştırılacak, etkililiği arttırılacaktır.

Derslerde temel bilgilerin aktarılmasının yanısıra izleyenlerin katılımına da özen gösterilecektir.

Derslerin etkililiği ve edinilen bilgilerin kalıcılığı için yardımcı kitap ve broşürlerden yararlanılacaktır.

AİLE OKULU PROGRAMI DERS KONULARI

AİLENİN ÖNEMİ VE İŞLEVLERİ (1 Ders)

Ailenin evrenselliđi,

Temel yapı, köprü olma ve sosyalleştirme özelliği,

Mutluluk ve huzur verme özelliđi,

Sevgi, saygı, hoşgörü, sadakat ve sorumluluk kazandırma özelliği,

Psikolojik doyum özelliđi,

Sorun çözme ve dayanışma özelliği,

“Ben” duygularının “biz”e dönüşme özelliği,

Alternatifsiz tek kurum olma özelliđi,

Sağlıklı ailenin bireysel ve toplumsal sonuçları,

Ailenin temel ve evrensel işlevleri, (kültür, biyolojik, psikolojik, eğitim, koruyuculuk, dini, sosyal statü, eğlenme ve dinlenme işlevleri)

AİLE İÇİ İLETİŞİM (2 Ders)

Aile İçi İletişim

İletişim Engelleri ve Etkin Dinleme Becerisi Kazanma

Karşılıklı Anlayış ve Empati Kurma

Birbirini Gerçekten Dinlemenin Önemi

Sağlıksız İletişimin Aile Bireyleri Üzerine Etkisi

Sağlıksız iletişimin sonuçları : Yabancılaşma, Mesafe Koyma, Baskı, Kabalaşma ve Şiddet

Evlilik Hayatında Uyumun Temel Şartları

Mutlu ve Huzurlu Bir Yuvanın Nitelikleri, Sevginin ve Saygının Gücü

Evlilik Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları

Eşler Arası İletişimde Erkeđe Düşen Görevler

Eşler Arası İletişimde Kadına Düşen Görevler

İletişim Sorunlarında Başvurulacak Danışma ve Tedavi Merkezlerinin Tanıtımı

ÇOCUKLARDA PSİKO-SOSYAL GELİŞİM DÖNEMLERİ (1 Ders)

Çocukların:

Bebeklik Dönemi (0 -2 Yaş)

Okul Öncesi Dönemi (3 – 6 Yaş)

Son Çocukluk Dönemi (6- 12 Yaş)

Ergenlik Dönemi

Çoklu Zeka Teorisi

AİLEDE ÇOCUK EĞİTİMİ (2 Ders)

Farklı Ana-Baba Tutumlarının Çocuklarda Oluşturduğu Uyum ve Davranış Bozuklukları

Kardeş Kıskançlığı, Kardeşlerarası Çatışma ve Dayanışmada Aile Tutumu

Çocuklarda Özgüven

Duygusal Etkileşim Eksikliği/İletişim Engelleri

Tek Çocuk Sendromu

Çocuk Eğitiminde İlkeler

ÇOCUKLARLA SAĞLIKLI İLETİŞİM KURMA YOLLARI (1 Ders)

Ana-Baba-Çocuk İlişkisinde Tutarlılık

Etkin Dinlemenin Önemi

Çocuğa Sorumluluk Kazandırma Teknikleri

Başarılı ve Bilinçli Ana-Baba-Çocuk İlişkisinin Kuralları

Okul Çağı Çocuğunda Görülen Uyum ve Davranış Sorunları

Doğru Çalışma Davranışı

Yanlış Çalışma Davranışı/Eğitim Hataları

Aile İçinde Uyum ve Okul Başarısı

Strese Karşı Ailece Direnmenin Yolları

Öğrenme Güçlüğü Karşısında Alınabilecek Tedbirler

Cezanın ve Ödülün Eğitimdeki Yeri

AİLEDE GENEL SORUN ALANLARI (1 Ders)

Evliliğin Kurulması ve İşleyişine İlişkin Sorunlar

Boşanma İle Başgösteren Sorun Alanları

Kitle İletişim Araçlarının Etkileri

Sosyo-Ekonomik Sorunlar

Engelli ve Özel İlgi Gerektiren Bireye Sahip Ailelerin Sorunları, Başvurulacak Birimler

Ailede Tüketim Alışkanlıkları ve Sonuçları

Ailede Madde Bağımlılığı, Alkol, Sigara gibi Zararlı Alışkanlıkların Yarattığı Sorunlar

Ahlaki ve Kültürel Değerlerde Yaşanan Erozyonun Etkileri

Akrabalık ve Komşuluk İlişkilerinin Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Aile İçi Şiddet ve Toplumsal Alanda Şiddetin Tanımı ve Etkileri

Çalışan Annelerin Sorunları

AİLEDEKİ YAŞLI BİREYLER (1 Ders)

Eşlerin Aileleriyle İlişkileri

Yaşlılık Dönemine Ait Özellikler

Yaşlılıkla Birlikte Gelen Yeni Yaşam Biçimleri

Yaşlı Bireylerin Aile İçindeki Yeri ve Önemi

Yaşlı Bireylerin Sorunlarına Çözüm Yolları, Yardım Alınabilecek İlgili Birimler

Kuşaklar Arası İletişim Sorunları

AİLEDE BESLENME, SAĞLIK, ZAMAN VE TÜKETİM KÜLTÜRÜ (1 Ders)

Günümüzde Ailelerin Tüketim Davranışları

Tüketimde Karşılaşılan Sorunlar ve Aile İlişkilerine Etkileri

Tüketimi Teşvik Eden Mekanizmalar ve Çözüm Yolları

Tüketiciyi Koruma Yasası

Aile Sağlığı ve Beslenme Konusunda Faydalı Bilgiler

Çocukları Düzenli ve Sağlıklı Beslenme Konusunda Bilinçlendirmenin Yolları Zamanı Doğru Kullanma Tanımı ve Teknikleri

Zamanı Doğru Kullanmanın Aile İçi İletişime Etkisi ve Sonuçları

Aile Üyelerinin Serbest Zaman Faaliyetleri Hakkında Öneriler-Ailede “Sohbet Saati” Kavramının Yerleştirilmesi

^[1] www.mehmetzekiaydin.com Email: mehmetzekiaydin@gmail.com

Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN